

CHROMATIC ASPECTS IN NATIVE SYMBOLIST POETRY

Elena-Alexandra Costea

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The present study aims to illustrate and emphasize one of the most important elements that constructs the symbolistic lyrical work, to wit the chromatic. For this, I first resort to the poetry of Alexandru Macedonski, a great poet at the confluence of his fundamental romanticism with Parnassianism, and especially with symbolism; creator of a individual lyrical tone that considers "music, images, colour" as "the only genuine art."

Alexandru Macedonski acknowledges that "the symbolists continue one of Eminescu deeds, but on its antithesis: there is no warm light, there is no exalting love, there is darkness, love at sunset, tears and sadness led to the edge of the abyss."

The chromatic used by the poet in his creations is represented by impersonal nuances: white, gray, blue, cold reflexes of steel. He is the poet of "mirage" and of anxiety, reproducing as no one else, through his colours: desolation, seclusion, the artificial emotion that he „maintains cold”: Deserted and white is the wide bay. / Under the blue blizzard, it grows almighty... / Wild beast, by misery he's flay / And the moon gaze at with steel eyes. (December night)

These lines describe Alexandru Macedonski's ideal world, a whorls that he continues in "Poems of the Rondels", a poem that reflects a high-level study of lyricism, a perfect balance, where the poetic colours and melody unite in a refined symbiosis, accessible to all.

Along with Alexandru Macedonski's lyrics, exists a "white feast", this being in total antithesis with the "funeral white" that announces George Bacovia. As such, the one mentioned above, contemporary with Alexandru Macedonski, becomes "the most symbolist poet", he is "the body and the soul of this literary movement." Himself compares his literary work with the painter, who „uses in his craft the colours : white, red, violet. You see them with your eyes. I have tried to reproduce them intelligently through words."

Alexandru Macedonski himself acknowledges the exceptional spirit of George Bacovia, he even dedicated him an epigram in 1916: "Poet- now on your forehead / Laurel flowers are worn with pride, /As alone, until today / From lead you crafted gold "

This poet of extraordinary colour clairvoyance "expresses profound feelings through profound nuances". For example, in the poem "Black", George Bacovia uses the colour that gives the title in its proper sense - death: "Carbonized flowers, immensity of black... / Black coffins, burned, of metal / Funeral array of charcoal / Deep black, immensity of black... "

Also, the symbolistic creation of Stefan Petica is represented by a divers chromatic, but in which dominates the white. In his poems, we encounter the pure white of the lilies, the immaculate white of a dress or the dense white marble; then, a yellowish autumn white and of yellow hands. "

Just as present is the dark white of the shroud, "which depicts ghosts wandering in the night," but also the white of death. Stefan Petica manages to give the combination of white and yellow the value of some metaphors, such as "blonde sorrow" and "blond dream": "My dream in the shadow of the white arcades / Arraying the blonde sorrow". ("Demonic Serenade"). He associates this chromatic combination with a mysterious atmosphere that "surrounds Madons and saints as the poet has listened to, how white dreams cry in flower."

When we read symbolists verses, we seem to cry and suffer with the poet. We live next to him, all the feelings of grief, by easily noticing „those degrading colours: yellow, red, violet, black, white."

Their poetry gives the impression that we are surrounded by a strange sadness, fed for those who transmit all these distressful conditions, to whom we would like to say that "white is light, red is life, yellow is power and the desire to gaze with hope towards the future, the force to move on."

The poetry of the symbolists generally makes us wonder,, Whose world is real ours or theirs?

Keywords: symbolism, chromatic, rondeau, sadness, lead

Lucrarea de față își propune să ilustreze și să evidențieze unul dintre cele mai importante elemente care alcătuiesc opera lirică simbolistă, și anume cromatică. Pentru aceasta apelez, mai întâi, la poezia lui Alexandru Macedonski, un mare poet situat la confluența romantismului său fundamental cu parnasianismul, și mai ales cu simbolismul; creator al unei tonalități lirice specifice, care considera „muzica, imaginile, culoarea” ca fiind „singura artă adevărată”.

Alexandru Macedonski recunoaște că „simboliștii continuă o acțiune eminesciană, dar la antiteza ei: nu există lumină caldă, nu există dragoste înălțătoare, există întuneric, iubire la apus, lacrimi și tristețe duse până la marginea prăpastiei”.

Cromatică utilizată de poet în creațiile sale, este reprezentată de nuanțe impersonale: albul, cenușiul, albastrul, reflexele reci ale oțelului. El este poetul „mirajului” și al neliniștii, redând ca nimeni altul, prin culorile sale: dezolarea, pustietatea sufletească, emoția artificială, pe care „o întreține la rece”: „Pustie și albă e-ntinsa câmpie.../Sub viscolu-albastru ea geme cumplit.../Sălbatica fiară, răstriștea- l sfâșie/Si luna-l privește cu ochi oțelit...” („Noapte de decembrie”). Aceste versuri descriu lumea ideală a lui Alexandru Macedonski, pe care o continuă în „Poema Rondelurilor”, care reprezintă un studiu ridicat în exprimarea lirismului, de un perfect echilibru, unde culorile și melodia poetică se unesc într-o simbioză rafinată, accesibilă tuturor.

Culoarea prin care simbolismul autohton a început, este cea a „zorilor roze”, a „cerurilor roze” (ILIESCU, 1985: 99), care face trecerea „de la copilărie spre nemurire”: „Curgeau lumini din ceruri roze,/Erau copii fermecători/Și cerăneli de apoteoze /Se socoteau nemuritori.” Culoarea roz, în „Rondelul rozelor ce mor”, este asociată primăverii și jocurilor dragostei, în primă instanță. Însă, ulterior, Alexandru Macedonski o „transformă” într-o culoare a lacrimilor, a măștilor, neexistând nicio fărâma de speranță în universul descris de poet: „Si-au fost atât de viață pline,/Si azi se sting așa ușor.” Sentimentul atât de tulburător al existenței este destul de repede înlocuit cu lirismul pesimist, ca și cum moartea l-ar cuprinde cu totul: „În tot se simte un fior/ O jale e în orișicine,/ E vremea rozelor ce mor/Mor în grădini, și mor și-n mine.”

În „Rondeluri de porțelan” există imagini pline de culori luminoase, „porțelanul este atât de fin lucrat, ca o piatră rară de ametist”. Aici pot fi remarcate nuanțe de metale prețioase, de smarald, de onix. În „Rondelul cupei de Murano”, Alexandru Macedonski „pictează” în rime o splendidă cupă. Aurul, metal prețios, nu este însă suficient, în accepțiunea poetului, pentru a desăvârși frumusețea lucrării; pe care o îmbracă în roze: „Nu e de aur, e de roze”.

O cromatică variată se întâlnește și în: „Rondelul lucrurilor”, „Rondelul plecării”, „Rondelul orașului din Indii”. Acest fin poet „este un pictor al tablourilor transparente în alb și galben, cu păsări palide ce freacă, curgând limpede izvorul, când stânca și iadul zac sub troiene care sunt fără seamă, căci de zăpadă e înflorirea selenară” (ILIESCU, 1985: 100).

Alături de lirica lui Alexandru Macedonski, se trăiește „o albă sărbătoare”, aceasta fiind într-o totală antiteză cu „albul funerar” care-l anunță pe George Bacovia. Astfel, cel anterior menționat, contemporan cu Alexandru Macedonski, devine „cel mai simbolist poet”, el este „trupul și sufletul acestui curent”. Singur își compară opera literară cu pictorul care „întrebuințează în meșteșugul lui culorile: alb, roșu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligență prin cuvinte”.

Însuși Alexandru Macedonski recunoaște spiritul de excepție al lui George Bacovia, închinându-i acestuia în anul 1916, chiar și o epigramă: „Poete-acum pe frunte/Porți mândre flori de laur,/Căci singur, până astăzi/Din plumb făcut-ai aur”.

Acest poet de o extraordinară clarviziune a culorii „își exprimă sentimente profunde, prin nuanțe profunde”. De pildă, în poezia „Negru”, George Bacovia folosește culoarea care oferă titlul, în adevăratul ei sens -moartea: „Carbonizate flori, noian de negru.../ Sicrie negre, arse, de metal/ Veșminte funerare de mangal/Negru profund, noian de negru.”

Creația lirică este, în concepția poetului, un act de viață și de moarte. Între acestea două nu este nimic de luat în seamă, pentru că „totul este negru”. Uneori, negrul apare în poeziile lui George Bacovia, în contrast cu albul, creând un tablou sumbru, „un decor de doliu funerar”. Acest cadru poetic depriment apare în poezia „Decor”: „Copacii albi, copacii negri /Stau goi în parcul solitar/Decor de doliu funerar. /Copacii albi, copacii negri”.

Aici, „negrul formează un contrast brutal cu acest alb, negrul înnegrește și gândul topind toate culorile într-una singură, grea, de plumb”. (ILIESCU, 1985:104).

În ceea ce privește albul, culoarea purității, a inocenței, aceasta capătă la George Bacovia o nuanță de tenebros.

În parcul devastat de „cancer și ftizie”, pe „albe statui feminine”, apar „forme fine”. Alături de negru, poetul folosește albul pentru a da naștere cenușiului, plumburiului deprimant, ca și în celebra artă poetică „Plumb”, în care aceste nuanțe stârnesc o tristețe iremediabilă, o singurătate vecină cu moartea.

Și roșul apare în linia simbolistă bacoviană. În poezia „Amurg”, această culoare devine obsedantă „până la paroxism”.

Dacă în mod normal, roșul reprezintă viața, pasiunea, iubirea, aici el devine culoarea care sugerează lacrimi, degradare, boală incurabilă, durere: „Cu lacrimi mari de sânge/Curg frunze de pe ramuri/Și-nsângerat amurgul /Pătrunde-ncet prin geamuri [...] La geam tușește-o fată/ În bolnavul amurg / Și s-a făcut batista/ Ca frunzele ce curg”. Un alt amurg surprins de George Bacovia, este „îmbrăcat și în argint”: „Pe când, de argint în amurg de argint/S-aprinde crai-nou. ” Aici, argintul sugerează transparența, dar și devitalizarea. În poezia „Amurg violet” găsim o îmbinare „de albastru pur cu roșu vital și funebru”.

Violetul este cel care creează o imagine suprareală, sugerând violență, fast, artificialitate. Este o culoare care estompează lumina, o „culoare a secretului”. În concepția lui George Bacovia, această nuanță reprezintă apocalipsa, sfârșitul: „Amurg de toamnă violet./Doi plopi în fund, apar în siluete/ Apostoli în odăjdii violete/ Orașul tot e violet”.

Astfel poetul ne prezintă amurgul, în atât de multe ipostaze dat fiind faptul că mănuieste culorile ca un pictor desăvârșit, acestea dovedindu-ne o multitudine de stări ale lui George Bacovia. În „Scântei galbene”, culoarea de referință, prezentă încă din titlu, este „nuanța deznădejdiei și dezolării”: „Amurgul galben m-a-ngălbenit și m-apasă/Cu geamuri galbene, cu lacrimi ce nu mai curg”.

Chiar dacă galbenul reprezintă culoarea soarelui, a căldurii, a dinamismului, poetul „îl simte în cu totul alte dimensiuni”. Nu este nici căldură în galbenul din lirica sa, nu este nici lumină, dar este atât de multă tristețe, care îl apasă și-l secătuieste pe poet de toate puterile.

Dar peste toate aceste peisaje colorate în: gri, galben, verde, negru, violet, George Bacovia plasează adesea oamenii cu viețile lor: „desfrâu de bere și de vin, prin berării și cafenele”; dar și mizeria și moartea.

Față de această realitate pe care poetul o descoperă, prin chiar propria sa existență nefericită, artistul ia atitudine. În poezia bacoviană, fiorul revoltei este nelipsit. Chiar și în cele mai zburcănate clipe, chiar și în cea mai adâncă deznădejde, poetul nu se împacă cu starea de bucurie existentă în lume, respingând-o cu tărie. Prin opera sa, se spune că: „George Bacovia a fost în infern și întreaga lui cromatică o dovedește: numai pentru cel ce a văzut sufletul uman surprins în toată deznădejdea, dezolarea, înghețat de toate vânturile reci, purtat pe câmpii pustii, apăsător de greutatea plumbului și strigându-și durerea din cavou, îi poate înțelege opera”; deoarece, chiar el mărturisește că „fiecărui sentiment îi corespunde o culoare”. (TRANDAFIR, 2001:55). Considerat drept „un poet monocord, al cărui simbolism se trage din decadentismul francez, care cultivă trăirile morbide, straniu, halucinația, obsesiile, George Bacovia transmite toate aceste stări prin intermediul culorilor și al muzicii, pe care le aduce în creația sa poetică”. (POP, 2007: 257).

În anul 1929, însuși George Bacovia mărturisea, referindu-se la nașterea creației sale poetice, că: „În poezie m-a obsedat întotdeauna un subiect de culoare; pictura cuvintelor sau audiția colorată, cum vrei s-o iei. Îmi place mult vioara. Melodiile au avut pentru mine o influență colorată. Întâi am făcut muzică și după strunele vioarei, am scris versuri. Fie după note, fie după urechea sufletului, acest instrument m-a însoțit cu credință, până azi. Am făcut și compoziție pentru mine.” În opinia mea, universul liricii bacoviene a conservat „un edificiu artistic”, caracterizat prin delir, surdina, vid, nervozitate, degradare, straniu, morbid, din care se naște orgoliul de a răzbate pe seama marelui spectacol al lumii dezolante.

Creația sa ne dezvăluie lumea în cădere, viața zgomotoasă în care individul nu se adaptează, obosește și abandonează lupta, întorcându-se în spațiul de teroare și singurătate: „Simbolismul poetului este acela din tradiția sumbră a lui Baudelaire, care a cântat ploaia insinuantă și rece, provincia, urlatul funebru, monotonia burgheză, tristețea autumnală. George Bacovia experimentează un nou mod de exprimare poetică, mai puțin accesibil, obscur, capabil să creeze totuși o atmosferă.” (POP, 2007: 217). În poezia sa, cuvintele sunt îmbrăcate într-o formă neobișnuită. El „s-a jucat, într-un mod conștient cu imaginația” și a creat o operă ce tinde spre inefabil, formată din poeme în care sunetele, culorile și parfumurile, deznădejdea și singurătatea „se împletesc și răsună într-o muzică a suspinelor”.

„Dezgustul de viață, saturările produse de excesul durerii și inadaptării multiple, de reechilibrarea prin repaus și neant, descind în poezia simbolistului, ce descrie lumea în cădere” (CARAION, 1979: 189), acestea reușind din loc în loc să modifice regulile retoricii.

„Figura emancipată a lui George Bacovia cel real, sensibilitatea lui bolnavă, fobiile lui întreținute de capriciile meteorologice, masca de bolnav incurabil sub care deseori a fost prezentat, sau el însuși s-a înfățișat, au făcut din el un caz. Literatura română nu are un inadaptat care să-l întrecă. Nu există alt scriitor care să-și fi dovedit singur un mai nefericit personaj decât acest George Vasiliu din Bacău. Dacă Eminescu se confundă pe veci cu frumosul lui chip romantic și rămâne în poezia românească imaginea sublimă a visătorului - un om complex cu suferințe nobile - putem fi siguri că George Bacovia va ilustra în continuare, cazul prin excelență al înfrânatului, inadaptatul față de care societatea continuă să se simtă vag vinovată; un maniac depresiv, marginal, care socotește că a trăi este deja o violență teribilă asumată”. (FLĂMÂND, 1972: 295).

Așadar, cerul creației poetului este greu, „de plumb”, înăbușitor: „orizontul între marginile căruia această poezie își vibrează acordurile sumbre este închis”, dar și cenușiu, străbătut de corbii negri, „corbii poetului Tradem și ai lui Edgar Allan Poe”, care taie văzduhul „diametral”, singuratici sau în stoluri dese.

De asemenea, și creația simbolistă a lui Ștefan Petică este reprezentată de o cromatică multiplă, dar în care predomină albul. În poeziile sale, întâlnim albul pur al crinilor, albul imaculat al unei rochii sau albul dens de marmură; apoi „un alb gălbui de toamnă și de mâini galbene”.

La fel de prezent este și albul întunecat al giulgiului „ce înfățișează fantome cutreierând în noapte”, dar și albul morții. Ștefan Petică reușește să dea combinației de alb-galben valoarea unor metafore și anume „a blondei întristări” și „a visului blond”: „Visul meu la umbra albelor arcade/Înfrățindu-s-a cu blonda întristare”. („Serenade demonice”). El asociază această combinație cromatică unei atmosfere tainice, care „înconjoară madonele și sfintele așa cum le-a ascultat poetul, cum plâng albe vise moarte-n floare”. (ILIESCU, 1985: 103).

Indiferent de ipostazele în care apare acest alb, el sugerează mereu dematerializarea și devitalizarea.

O altă culoare întâlnită în lirica simbolistă a lui Ștefan Petică, este negrul, care se reprezintă, adesea simbolic, prin instrumentele muzicale ce au această nuanță.

El semnifică tragedia, „aflată în căutarea fără nume”, ce este „ascunsă-n negrele vioare”: „Dar în căutarea fără nume/Ascunse-n negrele vioare/E o tragedie tăinuită,/ Plâng albe vise, moarte-n floare”. („Când vioarele tăcură”).

Culori precum albastrul și roșul apar în poezia lui Ștefan Petică, dar doar ca pete sugerând prin intermediul lor iubirea sau, mai bine spus, tragedii ce i-au naștere în urma acesteia, fiind uneori „însângerate, demonice”.

Astfel, se poate observa că Ștefan Petică este „poetul nuanțelor albe și negre”.

Ca orice curent literar, simbolismul are influențe ale societății în care și-a făcut apariția, și ulterior, ale aceleia trăite de creatorii săi. Astfel, putem constata cu ușurință faptul că simbolistii exprimă cromatic existența interbelică, aceasta lăsând urme în toată opera lor. Indiferent că predomină culoarea sau muzica, din creația simbolistă „răsună o jale ca de buciurn”. O auzim și o vedem „cu sufletul”: numai aici copacii plâng și rozele mor; numai acești artiști descriu cu atâta patos ce este dezolant în viață; doar „sufletele lor călătoresc prin ținuturi înghețate și pustii.”

Atunci când citim versuri simboliste, parcă plângem și suferim odată cu poetul. Trăim alături de el, toate sentimentele mâhnirii, observând mai ușor „acele culori degradante: galbenul, roșul, violetul, negrul, albul”. Poezia lor lasă impresia că suntem înconjurați de o stranie tristețe, nutrită pentru cei ce transmit toate aceste stări apăsătoare; căroră, parcă am dori să le spunem că: „albul este lumină, roșul este viață, galbenul este putere și dorință de a privi cu speranță spre viitor, forța de a merge mai departe”.

Poezia simoliștilor ne face, în genere, să ne întrebăm: „A cui lume este reală, a noastră sau a lor?”

BIBLIOGRAPHY

- Apetroaie, I., „Cromatica simbolistă”, George Bacovia, în „Orfeu și Aristarc”, Iași, Editura Polirom, 1982;
- Bote, L., „Simbolismul românesc”, București, Editura pentru Literatură, 1966;
- Boldea, I., „Simbolism, modernism, tradiționalism, avangardă”, București, Editura Aula, 2002;
- Caraion, I., „Sfârșitul continuum”, București, Editura Cartea Românească, 2002;
- Dumitriu, D., „Bacovia despre Bacovia”, Iași, Editura Polirom, 1998;
- Flămând, D., „Ascunsul Bacovia”, București, Editura Eminescu, 1998;
- Grigurgu, B., „Bacovia, un sentimental”, București, Editura Albatros, 1998;
- Iliescu, A., „Poezia simbolistă românească”, București, Editura Minerva, 1985;
- Pop, I., „Dicționar analitic”, Cluj, Editura Casa Cărții de Știință, 2007;
- Trandafir, C., „Poezia lui Bacovia”, București, Editura Saeculum, 2001.